

Spomini „dedka Mraza“

Pavle Herbst-Vasja iz Ljubljane jo že krepko udriha čez petdeseto. Je Šiškar, član ZB NOV šišenske občine in drugih družbenopolitičnih organizacij. Kot član amaterskega filmskega kluba »Minifilm« in vodja sekcije za poučni film že vrsto let pripravlja in predvaja filme ob dedku Mrazu. Tisoči žarečih in hvaležnih oči malčkov ga razveseljujejo ob koncu leta, saj bo letos že osemindvajsetič oblekel »uniformo« dedka Mraza in najmlajše v vrtih ter osnovnih šolah obdaril z dobrotami, lutkovnimi in filmskimi predstavami.

• Tako je pričel pripovedovati: »Rodil sem se 9. februarja leta 1924 v Ljubljani. Oče je bil učitelj v Mokronogu in tam sem tudi obiskoval osnovno šolo. To so bila zame naj srenejša leta mojega otroštva. Po končanem šolanju sem se preselil k teti v Ljubljano, kjer sem obiskoval gimnazijo, a vendar so me zaradi sodelovanja v naprednem gibanju kmalu izključili iz šole. Spomnim se leta 1941, ko sem obiskoval 5. razred gimnazije in tudi v tem razredu se je pričelo gibanje proti okupatorju. V decembru istega leta smo pri uri italijanskega jezika protestirali proti fašizmu z enominutnim molkom, nakar so nas dijake izključili iz gimnazije. V Ljubljani sem okusil grenak kruh študenta. Čistil sem čevlje, hodil v trgovino in opravljal vsakršno delo, da sem si prislužil kakšen dinar.

• Leta 1942 sem ilegalno delal na železnici kot delavec, pozneje kot premikač in zavirač na vlakih, ki so vozili iz Novega mesta prek Metlike. Tu sem spoznal bedo delavca na eni strani in zverinstva okupatorja na drugi. Po direktivah OF sem z veseljem in ponosom praznil italijanske cisterne in razbijal vagonce.

• Kapitulacija Italije. V tistih dneh je bila ustanovljena železničarska brigada. V njene vrste se je vključil tudi Pavle. Tovariši iz brigade so ga izvolili za delegata »skojevskega kongresa« v Kočevski Reki, kjer se je zbralo okrog 150 skojevcev.

• Po kongresu se Pavle ni vrnil med svoje tovariše v železničarsko brigado, ker je bil dodeljen v zaščitni vod tiskarne Triglav, centralno tehniko KPS. Od tedaj je opravljal v glavnem kurirske in obveščevalne naloge. Med nemško ofenzivo leta 1943 je bil kurir in imel je konja Marka, ki mu je tudi rešil življenje:

• »Kot je že rečeno, je bilo to med nemško ofenzivo, ko mi je komandant Petrač dal nalogo, da ugotovim, če so v Dolnji Bregi Nemci. Tu sem zaprosil neko aktivistko, če lahko

pošlje deklico s kanglico po mleko v sosednjo vas, kajti menil sem, da bo tako najbolj prav. Bil sem mlad, star 19 let, ponosen in vesel nad zaupano mi nalogo, ko me je aktivistka takole zavrnila: »Te ni sram, da si partizan in se bojiš!« Jezen zaradi žaljivke sem spodbodel konja in sva odpekotala proti Dolnji Bregi. Tik pred vasjo me je vaščanka z okna opozorila, da so v vas pravkar prišli Nemci, vendar sem zaradi jeze in žaljivke aktivistke opozorilo preslišal in prijezdil naravnost med skupino Nemcev, ki so pravkar postavljali puške v kup sredi vasi.

• Zmeda med Nemci, ko so zagledali partizana, je bila tolikšna, da sem imel še dovolj časa, da sem se obrnil. V hitrem zasuku je Marko podrl še enega izmed njih, in ucvrla sva jo iz vasi. Zgrozil sem se, ko sem zagledal nemškega oficirja, ki mi je sledil na konju s pištolo v roki. Naslonil sem se na Marka, ga pobožal po grivi in takrat je konj napel vse sile in sva začela uhajati zasledovalcu, ko se naenkrat znajdeva pred jamo — pastjo za tanke. Tudi to oviro sva z Markom srečno preskočila in se kmalu znašla v štabu, kjer sem poročal o stanju v Dolnji Bregi. Konj je bil ves premočen in ko sem ga pokril z odejo in ga pobožal, je Marko naslonil glavo na moje rame, kot da bi čutil, da mi je rešil življenje.

• Tu je Pavle pomolčal, se zamislil in nadaljeval:

• »Mislim, da tisti, ki smo preživeli najhujše dni revolucije, moramo kritizirati in opozarjati na napake, kajti mrtvi tovariši tega ne morejo več. To ni užaljenost nekdanjih partizanov, kot nam to nekateri očitajo, to je naša sveta dolžnost, na kar je večkrat opozarjal tovariš Tito. Preveč je razsipništva, zapravljanja družbenega denarja. Sem za varčevanje, toda varčujemo vsi! Hlastanje po lastnih dobrinah je doseglo že takšne meje, da sosed ni več sosed. Že nekaj let stanujem v bloku in se ne poznamo med seboj, kaj šele, da bi vedeli za težave drugih. Sprašujem se: zakaj nas edino elementarne nesreče, kot so požari, poplave, potresi združujejo in zakaj se šele takrat pokaže skrb do sočloveka? In če sprašujete po receptu za odpravo teh napak, je zelo enostaven: izpolnimo obljube, ki smo jih dali našemu dragemu Titu!«

• Čebele? Tudi to je povzel po očetku. Na Dolenjskem ima 20 velikih panjev in kadar le more, gre k njim, saj je med njimi precejšen kos njegovega srca. Čebelarstvo mu je konjiček, in pri tem mu veliko pomaga žena, ki je bila tudi aktivistka NOB od leta 1942. Je tudi ribič — pa ne v kalnem, je hudomušno dodal Pavle, ki se tudi vsako leto udeležuje vseh prireditev partizanskih kurirjev. Kljub bolezni, ki mu jo je zapustila vojna vihra, poleg čebelarstva in ribištva, Pavle veliko prostega časa posveti prav najmlajšim, saj ima še veliko moči za delo med njimi.

Zapisal Jože Čurin

7x dnevnikov
malega
Šiškar-jav

Ponedeljek

Čisto v nasprotju s stališči in dogovori je v začetku novembra zapadel sneg. Začel je naletavati ravno tisti dan, ko bi moral po pisanju znanega vremenskega ideologa v Dnevniku nastopiti Martinovo poletje in precej dni pred 15. novembrom, ko bi po izračunih komunalcev sploh smel padati. Tako je bilo vse narobe. Komunalci so snežno brozgo vljudno prezirali, saj so ji hudo zamerili, da ni spoštovala njihovih izračunov, užaljeni pa so bili tudi lastniki in upravljalci zgradb in zanašalci niso očistili pločnikov. Tako je bilo vse skupaj izredno veselo in napeto, zlasti pa seveda, kot običajno, na postajališčih mestnega prometa. Tamkaj so se zopet pojavili, kot zakleto, kupi snega ravno na mestih, kjer bi bilo treba vstopati oziroma izstopati in so državljani skakljali kot afne. Naš ata se je hotel pritožiti na občino (najbližje mu je) ter se je po službi sklenil zapeljati tjakaj ter vložiti oster protest, toda je običal že pri vhodu na parkirišče pred občinsko stavbo in so mu šele prijazni občani po kakšni urici veselega prizadevanja pomagali pririniti avto spet na cesto. Tako neznansko se je razveselil te pomembne delovne zmage, da je pozabil na proteste in se odpeljal spet domov. Prav mu je, je rekla mama, kaj se pa hodi pritoževati na občino z avtomobilom...

Sicer pa je zdaj čas, da malce obudimo spomin na komunalna pravila igre, kajti zdaj je tudi uradno prišel čas, ko sneg lahko zapade in nas kaj lahko spet vrže v obup. Najprej: dokler snežna odeja ni debela vsaj deset centimetrov, se pluzenje ne splača in morate to vkalkulirati v svoje potovalne namere. Drugič: če je snega več kot deset centimetrov, je izredno težko pluziti in se torej tudi na to ne zanašajte, kajti če ne gre, ne gre. Tretjič: če snega sploh ni in je sonce dovolj močno, se sploh ni treba sekirati, kajti za takšne situacije so naši komunalci odlično pripravljeni.

Torej bi bilo daleč najboljšo, če bi sneg sploh črtali ter bi morali takšen sklep vnesti v ustrezni sporazum. Mislim, da to niti ne bi bil edini sporazum, ki bi ga kršili — mirno vest bi pa vseeno imeli. To je, mislim, vse, kar je treba povedati o snegu in naši komunali...

Prečko

naša
obramba

tribuna 15

(Nadaljevanje s prejšnje strani)

• Napisan je komaj skromen delček življenja Marjana Medveščka. Rodil se je 11. novembra 1902 v Goriških Brdih, v vasi Cerovo. Osem sinov je bilo v družini železničarja. Prek domačije Medveščkovih je šla v I. vojni avstrijsko-italijanska fronta. Begunci so se že 1915. leta znašli v Ljubljani. Fante je v naprednem duhu vzgajal oče. Vedno jim je odkrito pripovedoval o vojni in krivicah, natančno tako, kakor jih je lahko sam občutil. Videl pa je marsikaj, saj je po tržaški progi vozil vojaške transporte v klavnico soške fronte.

• Marjan Medvešček, rojen na Martinovo 1902, dan, ko se mošt spreminja v vino. In visoki, sivolasi, živahni Marjan spominja prav na staro, zlahotno vino...

• Občina Šiška je pobratena z makedonsko občino Kavadarci. Ob obisku šišenskih upokojencev je Marjanu Medveščku predsednik tamkajšnje občine dejal:

• »Ej, tovariš! Nas ne družijo samo papirna to pobratenje, nas veže krvna vez.«

• »Vem,« je grenko povedal Marjan Medvešček: »Tisti, ki je v Kavadarcih padel ob napadu Bolgarije in Nemčije na Jugoslavijo, je bil Šiškar, moj brat.«

Bogomir Šefic
Foto: Jaka Gregar